

ผลของการใช้กระต่ายช่วยบำบัดต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ภาวะซึมเศร้าและความสุขของเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรม

แก้วกุล ตันติพิสิฐกุล*

ณัฏฐร พิทยรัตน์เสถียร**

Tantipisitkul K, Pityaratstian N. Effects of rabbit-assisted therapy on self-esteem, depression and happiness of abused children. Chula Med J 2014 Mar – Apr;58(2): 185 - 97

- Background** : *Rabbit-assisted therapy is one type of animal-assisted therapy (AAT), which is a field of alternative medicine in Thailand. Animals live closely to human and can be a source of unconditional affection, especially for children with special needs such as abused children. Therefore, it could be used as an alternative therapy to help improve abused children' mental health in terms of self-esteem, depression, and happiness.*
- Objective** : *To study effects of rabbit-assisted therapy on self-esteem, depression and happiness of abused children.*
- Design** : *Experimental research*
- Setting** : *Lampang Child Development and Rehabilitation Center*
- Sample** : *Participants were 22 children, who were abused by sexual, physical and emotional. They were 12-18 years old and equally divided by random sampling into two groups: experimental and control group. The 11 participants in the experimental group entered the rabbit-assisted therapy program which included 10 activities in five days.*

* นิสิตปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสุขภาพจิต ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

** ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- Materials and Methods** : *The research instruments were: general questionnaires, cooper-smith self-esteem inventory (CSEI), children depression inventory (CDI), happiness (face scale) and intervention by rabbit-assisted therapy program.*
- Results** : *After receiving rabbit-assisted therapy, the experimental increased mean scores of self-esteem, decreased depression and increased happiness with no statistical significance.*
- Conclusion** : *Rabbit-Assisted Therapy had no statistical significance in mean scores of self-esteem, depression and happiness to abused children between experimental group and control group.*
- Keywords** : *Animal-Assisted Therapy, Abused Children, Self-Esteem, Depression and Happiness.*

Reprint request: Pityaratstian N. Department of Psychiatry, Faculty of Medicine,
Chulalongkorn University, Bangkok 10330, Thailand.

Received for publication. March 15, 2013.

แก้วกุล ตันติพิสิฐกุล, ณัฏฐา พิทยรัตน์เสถียร. ผลของการใช้กระดาษช่วยบำบัดต่อ
ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ภาวะซึมเศร้าและมีความสุขของเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรม.
จุฬาลงกรณ์เวชสาร 2557 มี.ค - เม.ย; 58(2): 185 - 97

- เหตุผลของการทำวิจัย** : การนำกระดาษช่วยในการบำบัดเป็นหนึ่งในการนำสัตว์ช่วยการบำบัดที่เป็นศาสตร์แพทย์ทางเลือกของวงการแพทย์ไทย เนื่องจากสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่ใกล้ชิดกับมนุษย์และเป็นสิ่งมีชีวิตที่สามารถมอบความรักให้ได้โดยไม่มีเงื่อนไข จึงสอดคล้องกับความต้องการของเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรม จึงอาจจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่น่าสนใจที่จะเป็นส่วนช่วยเหลือหรือพัฒนาจิตใจของเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรมให้ เห็นคุณค่าในตนเอง ลดภาวะซึมเศร้า และมีความสุขในการใช้ชีวิตมากขึ้น
- วัตถุประสงค์** : เพื่อศึกษาผลของการนำกระดาษมาช่วยในการบำบัดต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ภาวะซึมเศร้า และความสุขของเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรม
- รูปแบบการวิจัย** : การวิจัยเชิงทดลอง
- สถานที่ทำการศึกษา** : สถานพัฒนาและฟื้นฟูเด็ก จังหวัดลำปาง
- ตัวอย่างและวิธีการศึกษา** : กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรมทางเพศ ร่างกายและจิตใจ อายุ 13 - 18 ปี จำนวน 22 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมอย่างละ 11 คน โดยให้กลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรมกระดาษช่วยบำบัดเป็นระยะเวลา 5 วัน ทั้งหมด 10 กิจกรรม และกลุ่มควบคุมดำเนินชีวิตประจำวันปกติ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินการเห็นคุณค่าในตนเอง แบบประเมินภาวะซึมเศร้า และประเมินความสุข
- ผลการศึกษา** : เด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรมในกลุ่มทดลองมีคะแนนเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น ภาวะซึมเศร่าลดลง และความสุขเพิ่มขึ้นหลังจากการเข้าร่วมโปรแกรมกระดาษช่วยบำบัด อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
- สรุป** : ผลการวิจัยพบว่าผลของการใช้กระดาษช่วยบำบัด ทำให้ค่าเฉลี่ยของระดับคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ภาวะซึมเศร้าและมีความสุข ระหว่างกลุ่มทดลองและ กลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ
- คำสำคัญ** : สัตว์ช่วยบำบัด, เด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรม, การเห็นคุณค่าในตนเอง, ภาวะซึมเศร้า และความสุข.

วิวัฒนาการของการรักษาความเจ็บป่วยด้านจิตใจมีความพยายามที่จะพัฒนารูปแบบความช่วยเหลือด้วยการใช้สัตว์ช่วยในการรักษา (Animal-Assisted Therapy) ภายใต้แนวคิดนำสัตว์มาช่วยในการบำบัดว่า “สัตว์สามารถช่วยในเรื่อง การรับรู้สัมผัส เสริมสร้างสมาธิ เพิ่มความไว้วางใจผู้อื่น ให้สัมผัสที่อบอุ่น ปลอดภัย และเป็นมิตร เพิ่มแรงจูงใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการช่วยให้เด็กเรียนรู้ในเรื่องสัมพันธ์ภาพและการตอบสนองของทางอารมณ์ได้ดีขึ้น”⁽¹⁾ งานวิจัยโครงการ Chimo Project ของ Liana Urichuk กับ Dennis Anderson (2003)⁽²⁾ เขียนเกี่ยวกับการผูกพันทางอารมณ์ระหว่างมนุษย์และสัตว์ว่าสามารถพัฒนาเป็นพลังที่ยิ่งใหญ่ได้ ทั้งนี้จากการรวบรวมผลการทำวิจัยเชิงทดลองใน Animal-Assisted Therapy (AAT) ของหลาย ๆ การศึกษาพบว่าผู้เชี่ยวชาญในการรักษาและนักวิจัยให้ข้อสรุปที่เหมือนกันว่า การใช้สัตว์ช่วยในการบำบัดมีประสิทธิผลในการลดความวิตกกังวลและอาการซึมเศร้า เพิ่มการมองเห็นคุณค่าในตนเองดีขึ้น และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในสังคมของอาสาสมัคร

วารสาร MedScape⁽³⁾ ในหัวข้อ Advanced Practice Nursing eJournal (2006) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปริมาณมีน้อยมากในการใช้สัตว์ช่วยในการบำบัด และเขียนถึง Elisabeth Reichart (1998)⁽⁴⁾ ผู้ที่ทำการบำบัดในเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรมด้วย AAT ซึ่งยังไม่มีงานวิจัยด้านนี้โดยตรงมาก่อน จึงนำสุนัขพันธุ์ดชชุนด์มาเป็นผู้ช่วยในการบำบัด พบว่าการนำเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรมมีท่าทีลดความวิตกกังวล ช่วยเปิดเผยต่อเรื่องราวการถูกทารุณกรรมมากขึ้น แสดงความรู้สึกออกมากขึ้น ผ่านการส่งเสริมการวางแผนและแสดงด้านอารมณ์มากขึ้น

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเน้นช่วยเหลือด้านจิตใจในเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรมด้วยวิธีการใช้สัตว์มาช่วยในการบำบัด (AAT) เนื่องจากเป็นเด็กด้อยโอกาส เด็กไม่ไว้วางใจ ซึ่งตามสภาวะทางจิตสังคมจากการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึกของ สุวพัทตร์ เวศม์วิบูลย์ (2539)⁽⁵⁾ ในเด็กที่ถูก

กระทำทารุณกรรมพบว่าสภาพจิตใจของเด็กภายหลังจากถูกทารุณกรรมทางเพศมีปัญหาด้านอารมณ์เป็นลักษณะเด่น คือ มีความวิตกกังวล อารมณ์เศร้า และมีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ การนำกระต่ายมาช่วยในการบำบัดจึงเป็นเสมือนสื่อกลางวิธีการทางธรรมชาติในการเยียวยาฟื้นฟูทางด้านจิตใจ เพื่อให้มีอนาคตที่ดี มองเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยที่เด็กสมัครใจเข้าร่วมและได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองในสถานพัฒนาและฟื้นฟูเด็ก จังหวัดลำปาง เข้าร่วมกิจกรรมและการปฏิสัมพันธ์กับกระต่าย ในช่วงต่าง ๆ ที่ถูกกำหนดขึ้นภายในช่วงระยะเวลา 5 วัน โดยเก็บข้อมูลการวิจัยเพื่อการศึกษาดังแต่เดือนมกราคม 2556 ถึง กุมภาพันธ์ 2556 ซึ่งมีจำนวนประชากรในสถานที่ทำการวิจัยทั้งหมด 35 คน ผ่านเกณฑ์การคัดเข้าและคัดออก 22 คน แบ่งเป็นสองกลุ่มด้วยวิธีการสุ่มจับสลาก

กลุ่มประชากร

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ใช้การแทนค่า จากการศึกษากลุ่มเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรมของสุภาเพ็ญ คชพลายุกต์⁽⁶⁾ ที่ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมบำบัดต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ความคาดหวังในชีวิต และภาวะซึมเศร้าของเด็กที่ถูกทารุณกรรม จากการศึกษาครั้งนี้ได้ขนาดกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 14 คน จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าพื้นที่การศึกษาขนาดของกลุ่มตัวอย่างมีจำกัด จึงได้คัดกลุ่มตัวอย่างจากเกณฑ์คัดเข้าและคัดออกดังนี้

เกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion criteria)

อาสาสมัครเพศหญิงที่ถูกกระทำทารุณกรรมทางเพศ ร่างกายและจิตใจ อายุ 12 - 18 ปี สามารถอ่านออกเขียนได้มีสุขภาพแข็งแรง ไม่มีภาวะแพ้นสัตว์ และสมัครใจในการเข้าร่วมการวิจัย

เกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria)

อาสาสมัครมีสัปดาห์เลี้ยงของตัวเอง ประพฤติ ก้าวร้าว และไม่ให้ความร่วมมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

1. แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ของเด็กจากผู้ดูแลกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเป็นการนำเสนอข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อายุ ประเภทของการถูกระงับการทารุณกรรม และระยะเวลาพำนัก
2. แบบวัดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง (CSEI) ดัดแปลงเป็นภาษาไทยโดย ชุมพร ยงกิตติกุล และ สุภาพรณ โคตรจรัส ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดย อัปสรสิริ เอี่ยมประชา และปรับภาษาให้เหมาะสมกับการประเมินเด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์โดยวันเพ็ญ อำนวยเกษม⁽⁷⁾ แบบสอบถามมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.81
3. แบบประเมินภาวะซึมเศร้าในเด็ก (Children Depression Inventory: CDI) ใช้สำหรับประเมินอาการซึมเศร้าในเด็ก ฉบับภาษาไทย พัฒนาโดยศาสตราจารย์ แพทย์หญิง อูมาพร ตรังคสมบัติ⁽⁸⁾ ผู้สร้างเครื่องมือวัดซึ่งดัดแปลงมาจาก Beck Depression Inventory และศึกษาในเด็กไทย พบว่าแบบสอบถามมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.83
4. แบบวัดความสุข (face scale) เป็นแบบวัดความสุขรูปหน้า ณ ขณะนั้น คำถาม 1 ข้อ แบ่งคะแนนเป็น 1 - 7 คะแนน จากไม่มีความสุขมากที่สุด ถึง มีความสุขมากที่สุด มีความตรงมากเนื่องจากประเมินโดยตรงจากเด็ก
5. โปรแกรมกระดาษช่วยบำบัด เป็นโปรแกรมที่ออกแบบขึ้นใหม่จากการค้นคว้าหาข้อมูล Improving Mental Health Through Animal-Assisted Therapy⁽²⁾ และ Handbook of Animal – Assisted Therapy Theoretical Foundation and Guidelines for Practice⁽⁹⁾ เพื่อเพิ่มความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของเด็ก แต่ละกิจกรรมได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ได้แก่ จิตแพทย์ 2 ท่าน และสัตวแพทย์ 1 ท่าน และจิตแพทย์ที่

ดูแลเด็กอนุญาตให้ทำการวิจัยได้ กลุ่มทดลองจะได้เข้าร่วมโปรแกรมก่อน และภายหลังจากการเสร็จสิ้นการเก็บข้อมูลกลุ่มควบคุมได้เข้าร่วมโปรแกรมเช่นเดียวกัน

กลุ่มทดลอง

เข้าร่วมโปรแกรม โดยทำแบบสอบถามวัด ก่อน-หลังเข้าร่วมโปรแกรม และภายหลังจากเข้าร่วมโปรแกรม 1 เดือน

กลุ่มควบคุม

ดำเนินกิจกรรมใช้ชีวิตประจำวันตามปกติระหว่างที่กลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรม พร้อมเข้าประเมินก่อนเข้าร่วมโปรแกรม หลังเข้าร่วมโปรแกรม และภายหลังจากเข้าร่วมโปรแกรม 1 เดือน

ขั้นตอนการวิจัย

การศึกษางานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเปรียบเทียบกลุ่ม 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในช่วงเวลาก่อนและหลังที่จะได้รับการแทรกแซง (Intervention) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขออนุญาตทำวิจัยแก่ผู้อำนวยการสถานพัฒนาและฟื้นฟูเด็ก จังหวัดลำปาง เพื่อประสานงานวิจัยและคัดเลือกผู้เข้าร่วมวิจัยที่ผ่านตามเกณฑ์คัดเข้าและเกณฑ์คัดออก จำนวน 22 คน เพื่อชี้แจงรายละเอียดวัตถุประสงค์ และขั้นตอนการวิจัยอย่างถูกต้องครบถ้วนให้แก่ผู้เข้าร่วมวิจัย จากนั้นแบ่งผู้เข้าร่วมการวิจัยออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละเท่า ๆ กันโดยวิธีการแบ่งประเภทการถูกระงับการทารุณกรรมและสุ่มด้วยการจับสลาก

ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมการบำบัดทั้งสองกลุ่มทำการประเมินแบบสอบถาม จำนวน 3 ชุดจากนั้นกลุ่มทดลองทำกิจกรรมกระดาษช่วยบำบัด ส่วนกลุ่มควบคุมจะดำเนินกิจกรรมปกติตามชีวิตประจำ ภายหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรม 5 วัน และ 1 เดือนหลังจากนั้น ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งสองกลุ่มจะได้รับการประเมินอีกครั้ง

การวิเคราะห์ทางสถิติ

ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Science Program) โดยใช้ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ความเปลี่ยนแปลงการเห็นคุณค่าในตนเอง ภาวะซึมเศร้า และความสุขในเด็กกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ด้วย จำนวนค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่

Independent Sample t-test เพื่อทดสอบความแตกต่างของอายุ คะแนนการเห็นคุณค่าในตนเอง ภาวะซึมเศร้า และความสุข ของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม ใช้สถิติ Generalized Estimating Equations (GEE) เพื่อทดสอบผลของโปรแกรมกระต่ายช่วยบำบัด และผลของเวลาต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง ภาวะซึมเศร้า และความสุข ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมควบคุมในระยะเวลาก่อนการบำบัด หลังการบำบัด และระยะติดตามผล 1 เดือน

ตารางที่ 1. จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุดและค่าต่ำสุด

ข้อมูลทั่วไป	กลุ่มทดลอง (N = 11)	กลุ่มควบคุม (N = 11)	p-value
อายุ (Mean ± SD)	(15.55 ± 1.508)	(15.82 ± 1.471)	0.748 ^a
Min, Max	13, 18	14, 18	
ประเภทการถูกกระทำทารุณกรรม			
ทางเพศ	9(81.8%)	8(72.7%)	1.000 ^b
ทางร่างกายและจิตใจ	2(18.2%)	3(27.3%)	
ระยะเวลาพำนัก (เดือน) (Mean ± SD)	(13.64 ± 10.975)	(23.09 ± 17.975)	0.152
Min, Max	2, 31	4, 73	

A = Mann-Whitney test, b = Chi-square test

ตารางที่ 2. ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าคะแนนก่อนการทดลอง ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ค่าคะแนน	กลุ่มทดลอง (n = 11) (Mean ± SD)	กลุ่มควบคุม (n = 11) (Mean ± SD)	p-value
ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง	48.00 (15.620)	59.64 (12.832)	0.122
ภาวะซึมเศร้า	21.18 (9.796)	14.55 (7.712)	0.148
ความสุขของเด็ก	4.00 (2.000)	5.55 (1.508)	0.073
ความสุขของเด็กประเมินโดยผู้ดูแล	5.36 (0.674)	5.45 (0.522)	0.824

ผลการวิจัย

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมพบว่าอายุกลุ่มประชากรประเภทการถูกกระทำทารุณกรรมและระยะเวลาพำนักไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

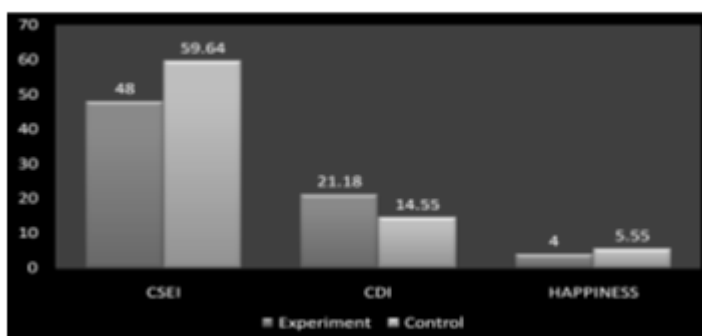
จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์คะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ภาวะซึมเศร้า และความสุขของเด็ก ก่อนการทดลองพบว่าไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ดังภาพเปรียบเทียบรูปที่ 1

จากรูปที่ 1 แสดงว่าผลกลุ่มทดลองกับกลุ่ม

ควบคุมแตกต่างกันไม่มาก ดังนั้นการเห็นคุณค่าในตนเองของกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ย 48 คะแนน กลุ่มควบคุม 59.64 คะแนน ภาวะซึมเศร้าของกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ย 21.18 คะแนน และ กลุ่มควบคุม 14.55 คะแนน ความสุขมีคะแนนเฉลี่ยกลุ่มทดลอง 4 คะแนน และกลุ่มควบคุม 5.55 คะแนน

ตารางที่ 3 ก่อนและหลังการเข้าโปรแกรมกระดาษช่วยบำบัด พบว่าคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนที่เพิ่มขึ้น โดยดูได้จากรูปที่ 2 และ รูปที่ 3

ค่าคะแนนเฉลี่ย



แบบประเมิน

รูปที่ 1. ผลคะแนนก่อนการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตารางที่ 3. ผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงค่าคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ค่าคะแนน	กลุ่มทดลอง (n = 11) (Mean ± SD)		กลุ่มควบคุม (n = 11) (Mean ± SD)		p-value
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	
ความรู้สึกเห็น คุณค่าในตนเอง	48.00 (15.620)	53.82 (12.015)	59.64 (12.832)	62.73 (12.846)	0.012*
ภาวะซึมเศร้า	21.18 (9.796)	20.91 (8.408)	14.55 (7.712)	13.18 (7.833)	0.092
ความสุขของเด็ก	4.00 (2.000)	5.00 (1.183)	5.55 (1.508)	5.36 (1.859)	0.155

* p<0.05

ค่าคะแนนเฉลี่ย



รูปที่ 2. ความแตกต่างคะแนนค่าเฉลี่ย ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง

จากรูปที่ 2 กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น 5.82 คะแนน คะแนนเฉลี่ยภาวะซึมเศร้าลดลง 0.27 คะแนน และคะแนนเฉลี่ยความสุขเพิ่มขึ้น 1 คะแนน

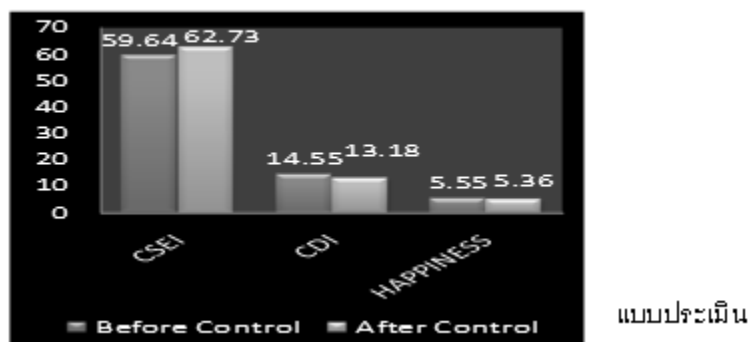
จากรูปที่ 3 กลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้น 3.09 คะแนน คะแนนเฉลี่ยภาวะซึมเศร้าลดลง 1.37 และคะแนนเฉลี่ยความสุขลดลง 0.19 คะแนน

ผลการวิเคราะห์การใช้โปรแกรมกระต่ายช่วยบำบัดต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ภาวะซึมเศร้า และ

ความสุข ในระยะเวลา ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และ 1 เดือนหลังการทดลอง

พบว่าความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ภาวะซึมเศร้า และความสุขของเด็กและมุมมองผู้ดูแลไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ค่า p-value เท่ากับ 0.149, 0.108, 0.852 ตามลำดับ (ตารางที่ 4) และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทั้งการวัดก่อน หลัง และหลังติดตาม 1 เดือนของคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเอง ภาวะซึมเศร้าและความสุข (รูปที่ 4 – 6)

ค่าคะแนนเฉลี่ย



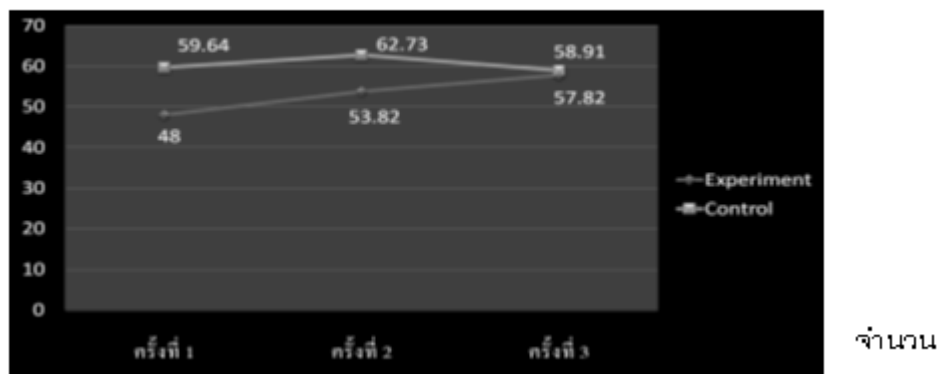
รูปที่ 3. ความแตกต่างคะแนนค่าเฉลี่ย ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มควบคุม

ตารางที่ 4. ผลการวิเคราะห์ผลการทดลองโปรแกรมกระต่ายช่วยบำบัดต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ภาวะซึมเศร้าและความสุข

แบบวัด	B	S.E(b)	p-value	(95%CI)
ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง	-7.818	5.420	0.149	-18.442 – 2.806
เวลา	2.727	1.226	0.026*	0.324 – 5.130
Constant	51.666	3.749	0.000*	44.319 – 59.014
ภาวะซึมเศร้า	5.424	3.374	0.108	- 1.188 - 12.037
เวลา	0.227	0.505	0.653	- 0.753 - 1.217
Constant	17.136	2.049	0.000*	13.118 - 21.153
ความสุข	0.030	0.163	0.852	- 0.289 – 0.350
เวลา	0.273	0.191	0.154	- 0.102 – 0.647
Constant	4.545	0.474	0.000*	3.617 - 5.474

* p < 0.05

คะแนน



รูปที่ 4. คะแนนเฉลี่ยความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง วัดผลก่อน-หลัง และติดตามผล 1 เดือน

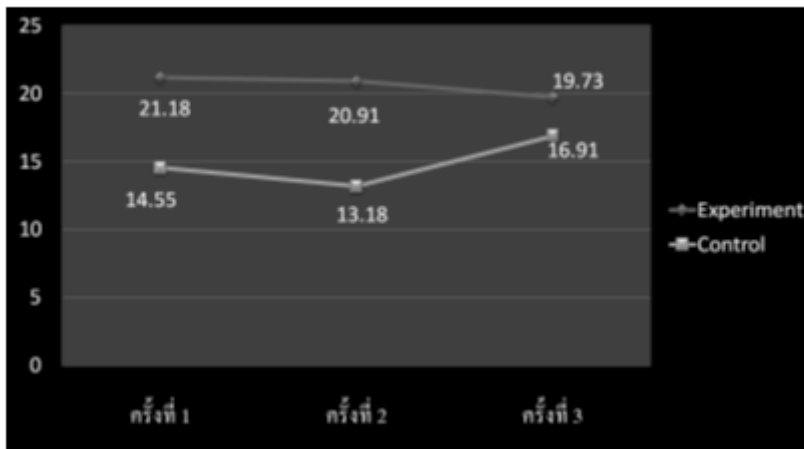
รูปที่ 4 กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้นหลังจากเข้าร่วมโปรแกรมการใช้กระต่ายช่วยบำบัด และเพิ่มขึ้นอีกระดับหนึ่งเมื่อผ่านไป 1 เดือน ขณะที่กลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น เมื่อวัดหลังโปรแกรมการใช้กระต่ายช่วยบำบัด แต่ไม่ได้เข้าโปรแกรม เมื่อติดตามผล 1 เดือน พบว่ามีคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองลดลง

รูปที่ 5 กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยภาวะซึมเศร้าลดลงเล็กน้อยหลังเข้าร่วมโปรแกรมกระต่ายช่วยบำบัด

และลดลงอีกเล็กน้อยเมื่อติดตามผล 1 เดือน ขณะที่กลุ่มควบคุมมีคะแนนภาวะซึมเศร่าลดลง แม้ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมกระต่ายช่วยบำบัด แต่เมื่อติดตามผล 1 เดือน กลุ่มควบคุมมีคะแนนภาวะซึมเศร่าเพิ่มขึ้นจากเดิม

รูปที่ 6 คะแนนเฉลี่ยความสุขของกลุ่มควบคุมมีแนวโน้มลดลงที่เล็กน้อย เมื่อระยะเวลาผ่านไป แต่กลุ่มทดลองมีแนวโน้มดีขึ้นหลังการเข้าร่วมโปรแกรมกระต่ายช่วยบำบัด และติดตามผล 1 เดือน

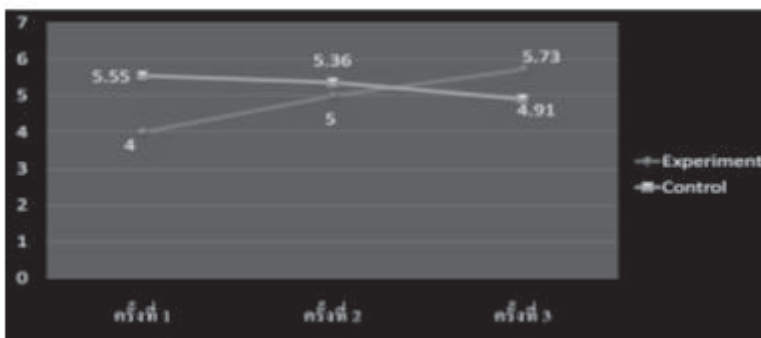
คะแนน 1414



จำนวน

รูปที่ 5. คะแนนเฉลี่ยภาวะซึมเศร้า วัดก่อน - หลัง และติดตามผล 1 เดือน

คะแนน 1414



จำนวน

รูปที่ 6. คะแนนเฉลี่ยความสุข วัดก่อน-หลัง และติดตามผล 1 เดือน

อภิปรายผล

งานวิจัยนี้ ศึกษาผลการใช้โปรแกรมกระต่ายช่วยบำบัดต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ภาวะซึมเศร้า และความสุขของเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรม ซึ่งมีจุดเด่นที่กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรมทางเพศ ร่างกายและจิตใจ การเลือกกระต่ายเป็นตัวแทรกแซง และในขณะที่การศึกษาอื่นใช้สุนัข และเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มอาสาสมัครที่ป่วยในด้านจิตเวช ผู้สูงอายุ และมุ่งประเด็นศึกษาสามด้าน ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง ภาวะซึมเศร้าและมีความสุข

ในข้อมูลทั่วไปของเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรมก่อนเข้าร่วมโปรแกรมกิจกรรมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งเรื่องเพศ อายุ ขณะที่ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มทดลองมีระดับความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น ภาวะซึมเศร้ามลดลง และความสุขเพิ่มขึ้นจากระยะก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการบำบัด หลังเข้าร่วมกิจกรรมการบำบัด และระยะติดตามผล 1 เดือนตามลำดับ อย่างไรก็ตามไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม

กรณีเปรียบเทียบกับการศึกษาอื่น ๆ พบความสอดคล้องกับการศึกษาของในการนำสัตว์ช่วยในการบำบัดว่ากลุ่มอาสาสมัครที่ทำการเปรียบเทียบได้ผลการวิเคราะห์ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเช่นเดียวกัน ตามที่การรวบรวมการศึกษาเชิงทดลอง กลุ่มอาสาสมัครที่มีเงื่อนไขอาการทางจิตเวช ในหนังสือ Improving Mental Health Through Animal-Assisted Therapy⁽²⁾ กล่าวถึงผลการทดลองของ Walsh, Martin, Verlander และ Pollard (1995)⁽¹⁰⁾ การนำสุนัขไปแนะนำกลุ่มอาสาสมัครสมองเสื่อม 7 รายที่อยู่หอโรคจิตเวชศาสตร์ ระยะเวลา 2 ครั้งต่อสัปดาห์ ครั้งละสามชั่วโมง โดยใช้แบบวัด London Psycho-Geriatric Scale, the Brighton Clinic Adaptive Behavior Scale หรือ diastolic หรือ systolic blood pressure⁽¹¹⁾ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีเพียงอัตราการเต้นหัวใจเท่านั้น ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p = 0.021$

ในการทดลองของ Zisselman, Rovner, Shumely และ Ferri (1995)⁽¹¹⁾ กล่าวว่าผลการทดลองโดยการนำสัตว์เลี้ยงไปช่วยผู้สูงอายุในจิตเวชผู้ป่วยในเพื่อช่วยส่งเสริมการทานยาและการบำบัด ในกิจกรรมกลุ่ม เป็นระยะเวลา 1 ชั่วโมงต่อเนื่อง 5 วัน พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เมื่อเปรียบเทียบแบบการวัดด้วย Multidimensional Observation Scale for Elderly Subjects (MOSES) ในส่วนผลการทดลองของ Barker และ Dawson (1998)⁽¹²⁾ การนำสัตว์มาปฏิสัมพันธ์ต่อภาวะวิตกกังวลของผู้ป่วยในของจิตเวชศาสตร์ จำนวน 230 คน พบว่าผลการวัดภาวะวิตกกังวล คะแนนของคนที่ เป็น mood disorders ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมสัตว์ช่วยบำบัดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p = <.001$ ในระหว่างที่กลุ่ม psychotic, mood และโรคทางจิตเวชอื่น ๆ มีระดับคะแนนภาวะวิตกกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p = <.026$ เมื่อนำคะแนนระดับภาวะวิตกกังวลระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นเดียวกัน

การศึกษาในเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรม จากวารสาร Journal of Child Sexual Abuse นำเสนอหัวข้อ Evaluating Animal-Assisted Therapy in Group Treatment for Child Sexual Abuse ของ Tracy J. Dietz, Diana Davis และ Jacquelyn S. Pennings (2012)⁽¹³⁾ กล่าวว่าจากการเปรียบเทียบผลการทดลองสามกลุ่ม ในกลุ่มที่มีอาการวิตกกังวลที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่เผชิญเหตุการณ์รุนแรงในชีวิต (post-traumatic stress disorder) ของเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรมทางเพศ จำนวน 153 คน อายุ 7 - 17 ปี ที่ Child Advocacy Center พบว่ากลุ่มที่เข้าร่วมการบำบัดในสุนัขมีอาการความวิตกกังวล ภาวะซึมเศร้า ความโกรธ อาการวิตกกังวลที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่เผชิญเหตุการณ์รุนแรงในชีวิต การแยกตัว และความกังวลทางเพศลดลง มากกว่ากลุ่มอื่น

พิจารณาจากผลการทดลอง พบว่าการนำกระต่ายมาช่วยในการบำบัดเป็นเพียงเครื่องมือสื่อกลางให้เด็กได้มองโลกภายในของตนเอง (inner world) โดยไม่จำเป็นต้องใช้ทักษะของเด็ก เน้นการเล่นกับสัตว์ และการคิดตามโดยใช้ทฤษฎีของ Piaget⁽¹⁴⁾ อธิบายถึงเน้นผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรูบนพื้นฐานที่เกิดจากพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม และมองว่า เด็กมีคุณสมบัติของความกระตือรือร้นพัฒนาตามวุฒิภาวะและการเรียนรู้ ที่จะมองหาสิ่งต่าง ๆ ที่ช่วยให้เกิดการตีความวัตถุและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ตามมุมมองของตัวเองที่มีต่อตัวเองต่อรอบข้างและต่อโลก ขณะเดียวกันวัยของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับ Formal Operations หรือการใช้ตรรกศาสตร์ ที่คิดวิเคราะห์ ปรับตัวได้ตั้งแต่อายุ 11 - 15 ปี จึง มีผลให้การพัฒนาด้านความรู้สึกมองเห็นในคุณค่าในตนเองเป็นไปในเชิงบวก

การเปิดใจและได้รับการตอบสนองที่ดี ช่วยให้เกิดกิจกรรมพัฒนาตัวตนผ่านกระบวนการทางสติปัญญาตามทฤษฎีของคูเปอร์สมิธ⁽¹⁵⁾ เกี่ยวกับพื้นฐานการเห็นคุณค่าในตนเองเป็น 4 อย่าง ดังนี้

1. **ความสำคัญ (Significance)** คือ การให้เด็กได้เล่นกับสัตว์พูดคุยกับสัตว์ใน พื้นที่ของตน การให้เด็กได้รับรู้ความสำคัญวิธีที่บุคคลรู้สึกว่าคุณยังเป็นที่ยก ซึ่ง

พิสูจน์จากการที่ผู้อื่นเห็นความสำคัญของตัวเองด้วยการรับฟังปัญหาอย่างตั้งใจ การสะท้อน ความคิดเห็นจากเพื่อน ในมุมมองของเพื่อน

2. **ความสามารถ (Competence)** คือ ให้เด็กทำในสิ่งที่ตนเองชอบมอบให้กับสัตว์

3. **คุณความดี (Virtue)** คือ การยอมรับในสิ่งที่ผ่านมาและสิ่งที่ตนเองกระทำ ผ่านการเล่าสิ่งที่ดีและไม่ดีในชีวิตตน การกระทำที่ดีและไม่ดีของตน

4. **พลังอำนาจ (Power)** คือ เด็กมีโอกาสดูแลสัตว์อย่างอิสระ มีอำนาจในการควบคุมตนเอง นอกจากนี้กิจกรรมจะเสริมสร้างให้เด็กมีภาพการวางแผน และตั้งสิ่งที่ดีมาเป็นแรงจูงใจ ซึ่งช่วยให้ลดภาวะซึมเศร้าที่ตามมาจากการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ

เมื่อพื้นฐานการเห็นคุณค่าในตนเองของที่ถูกกระทำทารุณกรรมได้รับการกระทบกระเทือนเชิงบวกโดยเฉพาะความรู้สึก นำไปสู่กระบวนการเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจในมุมมองเด็ก ซึ่งพิจารณาจาก Satir model⁽¹⁶⁾ เมื่อมีสิ่งเข้ามาทำให้เกิดการสั่นคลอนภายในจิตใจ สิ่งที่จะเปลี่ยนแปลง คือ ความรู้สึก การรับรู้ ความคาดหวัง ความปรารถนา และ ตัวตน การเปลี่ยนแปลงตัวตนเป็นขั้นล่างสุด ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน นำไปสู่การปรับตัวและเปลี่ยนแปลงการแสดงออกของพฤติกรรม

หากในมุมมองทางชีววิทยา เด็กที่โดนกระทำทารุณกรรมจะมีภาวะอาการบาดเจ็บทางจิตใจที่มีผลต่อการพัฒนาสมอง การใช้สัตว์ช่วยในการบำบัดจึงเป็นสื่อกลางที่ช่วยให้เด็กเปิดใจมากขึ้น และจำเป็นต้องใช้เวลา เนื่องจากภาวะอาการบาดเจ็บทางจิตใจภายหลังการถูกกระทำทารุณกรรมเป็นสิ่งที่รุนแรง

อย่างไรก็ตามการศึกษาเชิงทดลองครั้งนี้ ยังคงมีข้อจำกัดด้านความถี่ของการเก็บแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง ภาวะซึมเศร้า และความสุข ขนาดกลุ่มตัวอย่างยังไม่เพียงพอต่อเป็นตัวแทนประชากรทั้งหมดได้ เมื่อเทียบกับงานวิจัยข้างต้นที่มีระยะเวลาการศึกษามากกว่า 2 เดือนและมากกว่า 30 คนขึ้นไป

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยในระยะเวลาการวิจัย 2 เดือน พบว่าผลของการใช้กระต่ายบำบัดไม่ทำให้กลุ่มทดลองมีระดับคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและความสุขเพิ่มสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

กิตติกรรมประกาศ

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระนางเจ้ารำไพพรรณี เห็นความสำคัญถึงระเบียบวิธีเชิงวิทยาศาสตร์ มุ่งประโยชน์ในวงกว้าง ก่อให้เกิดโครงการทุนสนับสนุนวิทยานิพนธ์ของมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ ทำให้ผู้เขียนมีโอกาสได้รับทุนสนับสนุนเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ จนผลดำเนินการวิจัยประสบความสำเร็จด้วยดีและเกิดประโยชน์ต่อสังคม

อ้างอิง

1. ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เลขา. การบำบัดทางเลือกในเด็กพิเศษ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2550
2. Urichuk L, Anderson D. Improving Mental Health through Animal-Assisted Therapy. Alberta, Canada: The Chimo Project, 2003
3. Eggiman J. Animal-Assisted Therapy: Research Findings. Advanced Practice Nursing [online]. 2006 [cited 2011 Nov 23]. Available from: http://www.medscape.com/viewarticle/545439_5
4. Reichert E. Individual counseling for sexually abused children: a role for animals and storytelling. Child Adolesc Soc Work J 1998 Jun;15(3):177-85
5. สุวพัทธ์ เวศม์วิบูลย์. สภาวะทางจิตสังคมของเด็กหญิงที่ถูกทารุณกรรมทางเพศในศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและมูลนิธิคุ้มครองเด็ก [วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต]. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539

6. สุภาเพ็ญ คชพลายุกต์. ผลของการจัดกิจกรรมบำบัดต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ความคาดหวังในชีวิต และภาวะซึมเศร้า ของเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรม. [วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต]. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541
7. วันเพ็ญ อำนวยเกษม. การพัฒนาความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กกำพร้าด้วยกิจกรรมหลากหลายตามแนวทฤษฎีพหุปัญญา. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต]. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2549.
8. Mental Health. Ministry of Public Health [online] [cited 2012, Jan 9]. Available from: <http://www.dmh.moph.go.th/test/cesd/depress/>
9. Fine AH. Handbook of Animal-Assisted Therapy Theoretical Foundation and Guidelines for Practice. California: Academic Press, 2000
10. Urichuk L, Anderson D. Improving Mental Health through Animal-Assisted Therapy. Alberta, Canada: The Chimo Project, 2003,p.181
11. Urichuk L, Anderson D. Improving Mental Health through Animal-Assisted Therapy. Alberta, Canada: The Chimo Project, 2003,p.182
12. Urichuk L, Anderson D. Improving Mental Health through Animal-Assisted Therapy. Alberta, Canada: The Chimo Project, 2003,p.93
13. Dietz TJ, Davis D, Pennings J. Evaluating animal-assisted therapy in group treatment for child sexual abuse. J Child Sex Abus 2012 Nov; 21(6) :665-83
14. Edwards L, Hopgood J, Rosenberg KM, Rush K. Mental Development and Education. [online] [cited 2013, March 13]. Available from: <http://educ613piaget.weebly.com/formal-operational-stage.html>
15. Coopersmith S. The Antecedents of Self-Esteem. Palo Alto. California: Consulting Psychologists Press, 1981.
16. นางพางา ลี้มสุวรรณ,นิตา ลี้มสุวรรณ. การทำจิตบำบัดโดยใช้ Satir Model. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย 2555 พ.ย.; 57(3): 251 - 8